

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพที่มีความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาของคนในชาติเพื่อให้มีความรู้ความสามารถและคุณธรรมควบคู่กันไป การเตรียมครู และบุคลากรทางการศึกษา เป็นหน้าที่ของสถาบันการศึกษาที่ทำหน้าที่ในการผลิตครู โดยสร้างนโยบายและยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนาครู ต้องมีการส่งเสริมและพัฒนาวิชาชีพครูให้ได้มาตรฐานเพื่อเพิ่มศักยภาพครู เพื่อตอบสนองความต้องการครู และบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพ นำไปสู่การพัฒนาการศึกษาของชาติต่อไป

การจัดการศึกษาของประเทศไทยที่ผ่านมา มีปัญหาหลายประการที่เป็นสาเหตุทำให้ต้องมีการปฏิรูปขนานใหญ่ ปัญหาสำคัญประการหนึ่งก็คือ ปัญหาเกี่ยวกับครู และบุคลากรทางการศึกษาซึ่งในการผลิตและพัฒนาครู อาจารย์ให้มีความรู้ ความสามารถและปริมาณที่เพียงพอ พบว่า นโยบายจำกัดอัตรากำลังคนภาครัฐ ผนวกกับการใช้มาตรการจูงใจให้ครูออกก่อนเกษียณทำให้ต้องสูญเสียครูไปจำนวนมาก อีกทั้งบัณฑิตครูศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ บางส่วนจบการศึกษาแล้วไม่ได้ประกอบอาชีพครู-อาจารย์ มีปัญหาครูสอนไม่ตรงวุฒิ และขาดแคลนครูในบางพื้นที่ ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในเชิงคุณภาพ ทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา และอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง (แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2552-2559) สำหรับการผลิตและพัฒนาครูให้มีคุณภาพและมาตรฐาน มีคุณธรรมและจริยธรรมที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง ได้ถูกกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (มาตรา 52) และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 กล่าวไว้ว่า

“ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครูคณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่และการพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง รัฐพึงจัดสรรงบประมาณและจัดตั้งกองทุนพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ”

ในการผลิตครูนั้น สถานศึกษาที่จะรับนักศึกษาฝึกสอน เป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญในการพัฒนานักศึกษา ให้เป็นครู หรือบุคลากรทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพราะในหลักสูตรการผลิตครู 5 ปี กำหนดให้นักศึกษามีประสบการณ์วิชาชีพครู โดยไปทำหน้าที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี หรือ 2 ภาคการศึกษา ดังนั้น ควรทำในรูปแบบสหกิจศึกษาโดยให้นักศึกษาเหล่านี้ไปปฏิบัติงานในสถานศึกษาโดยได้หน่วยกิตตามหลักสูตรที่คุรุสภารับรอง เพื่อให้ นักศึกษาครูเรียนรู้

ประสบการณ์จริงในโรงเรียน และมีอาจารย์ไปนิเทศการสอนเป็นระยะ ๆ รวมทั้งในโรงเรียนดังกล่าวจะมีครูอาวุโสเป็นครูพี่เลี้ยงให้คำแนะนำประสบการณ์วิชาชีพทั้งการสอนและการทำงานในโรงเรียน

จากที่กล่าวมา สถานศึกษาเครือข่าย ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ต้องเป็นสถานศึกษาที่มีความพร้อมในด้านต่าง ๆ เพราะครูสภา ได้กำหนดมาตรฐานของสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ มากมาย และสถานศึกษาต้องลงนามในเครือข่ายของสถาบันผู้ผลิตครู ซึ่งสาขาวิชาครุศาสตร์เกษตร ได้เปิดหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต สาขาครุศาสตร์เกษตร มีวัตถุประสงค์ หลักคือ เพื่อผลิตบัณฑิตด้านครุศาสตร์เกษตร ที่มีความรู้และทักษะทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ให้สามารถปฏิบัติงานในสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา อาชีวศึกษา และการศึกษาพื้นฐานในภาครัฐและเอกชน และมีคุณธรรม จริยธรรม ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และรักษาสังแวดล้อม โดยในหลักสูตรได้ให้นักศึกษา ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 12 หน่วยกิต แบ่งเป็น 2 ภาคการศึกษา คือ วิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1 จำนวน 6 หน่วยกิต และ วิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 2 จำนวน 6 หน่วยกิต มีคำอธิบายรายวิชา คือ วิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู รูปแบบสหกิจศึกษาในสถานศึกษาที่มีการเรียนการสอนทางวิชาชีพทางด้านการเกษตร หรือวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง เป็นการบูรณาการความรู้ทั้งหมดมาใช้ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ โดยฝึกปฏิบัติการวางแผนการศึกษา การจำแนกผู้เรียน โดยการสังเกต สัมภาษณ์ รวบรวมข้อมูล และนำเสนอผลการศึกษา รวมถึงการมีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการจัดทำแผนการเรียนรู้ การฝึกปฏิบัติการสอน การประเมินผลและปรับปรุงการเรียนการสอน การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ฝึกปฏิบัติดำเนินการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ และการจัดโครงการทางวิชาการ ภายใต้การควบคุมและเห็นชอบของคณะฯ

จากเหตุผลดังกล่าว ในการผลิตบัณฑิตของสาขาวิชาครุศาสตร์เกษตรที่ต้องการพัฒนาบุคลากรด้านครุศาสตร์เกษตรที่มีความสามารถทางการสอน และการปฏิบัติงานเกษตรนั้น เพื่อให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จึงเห็นควรที่จะทำการศึกษาวิจัยในเรื่อง ความพร้อมของสถานศึกษาเครือข่ายในการรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต สาขาครุศาสตร์เกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เพื่อนำข้อที่ได้จากการศึกษาวิจัยมาเตรียมความพร้อมในการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้มีประสิทธิภาพ เพื่อผลิตบัณฑิตให้ออกไปเป็นครู และบุคลากรทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพของประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของผู้บริหาร ครูพี่เลี้ยงและสถานฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่จะรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต สาขาวิชาครุศาสตร์เกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

2. ศึกษาความพร้อมด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาเครือข่าย ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาครุศาสตร์เกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่
 - 1.1 ความพร้อมของสถานศึกษาด้านสถานที่และสภาพแวดล้อม จำนวนการรับและดูแลนักศึกษา จำนวนวิชาและความรับผิดชอบในการดูแลประจำชั้น
 - 1.2 ความพร้อมของสถานศึกษาด้านครุพี่เลี้ยง
 - 1.3 ความพร้อมของสถานศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา ได้แก่ กระบวนการจัดการเรียนการสอน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน
2. ขอบเขตของประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร และอาจารย์ที่ทำหน้าที่อาจารย์พี่เลี้ยงของนักศึกษาฝึกสอนในสถานศึกษาเครือข่าย
3. ขอบเขตสถานที่ที่ศึกษา ได้แก่ สถานศึกษาเครือข่ายที่ทำการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในช่วง 3 ปี ย้อนหลังที่ทำการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้นักศึกษาสาขาวิชาครุศาสตร์เกษตร คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรครุศาสตรอุตสาหกรรมบัณฑิต สาขาครุศาสตร์เกษตร (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2551) คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
2. ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย สามารถเป็นข้อมูลในการอบรมหรือสร้างสถานศึกษาเครือข่าย ให้มีความรู้ความเข้าใจในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง หรือสถานศึกษาอื่นที่มีการจัดการเรียนการสอนเพื่อผลิตครู
3. ผลการวิจัยนี้จะช่วยชี้แนะแนวทางให้แก่สถานศึกษาเครือข่ายในการเตรียมตัวเพื่อฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้นักศึกษา

หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สาขาวิชาครุศาสตร์เกษตร คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ใช้เป็นแนวทางในการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของสาขาวิชาครุศาสตร์เกษตรให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป
2. สถานศึกษาเครือข่ายและสถานศึกษาอื่น ๆ ใช้เป็นแนวทางในการเตรียมพร้อมเพื่อฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้นักศึกษา
3. มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการทุกแห่งที่จัดการศึกษาทางด้านการศึกษากษตรสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้ตามความเหมาะสม

นิยามศัพท์

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หมายถึง กระบวนการจัดประสบการณ์ตรงในสถานการณ์จริงเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบของการเป็นครู ที่สาขาวิชาครุศาสตร์เกษตร คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ได้จัดให้นักศึกษาสาขาวิชาครุศาสตร์เกษตร ทั้ง 3 หลักสูตร คือ หลักสูตรเทคโนโลยีการเกษตร-การผลิตพืช (ต่อเนื่อง 2 ปี) หลักสูตรเทคโนโลยีการเกษตร-การผลิตสัตว์ (ต่อเนื่อง 2 ปี) และหลักสูตรอุตสาหกรรมเกษตร (ต่อเนื่อง 2 ปี) เพื่อนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปทดลองใช้จริงในสถานศึกษาระดับต่าง ๆ ตามหลักสูตรที่เรียน โดยกำหนดระยะเวลาในการฝึกประมาณ 1 ภาคเรียน

สถานศึกษาเครือข่าย หมายถึง สถานศึกษาที่คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังได้ร่วมลงนามแล้วหรือกำลังดำเนินการข้อตกลงทางวิชาการในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้นักศึกษา

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ช่วย/รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หรือผู้บริหารในตำแหน่งอื่น ที่ประจำการอยู่ในสถานศึกษา ซึ่งสาขาวิชาครุศาสตร์เกษตรส่งนักศึกษาไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลการบริหาร/การจัดการการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ให้นักศึกษาฝึกสอนของสาขาวิชาครุศาสตร์เกษตร คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ครูพี่เลี้ยง หมายถึง ครูประจำการอยู่ในสถานศึกษาเครือข่ายที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ดูแลให้คำปรึกษาและข้อแนะนำเกี่ยวกับงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ให้นักศึกษาฝึกสอนของสาขาวิชาครุศาสตร์เกษตร คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง